

Р.Т. ГРОМ'ЯК
(Тернопіль)

**НОВЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ПОСТМОДЕРНІЗМУ
В РУСИСТИЦІ ТА КОМПАРАТИВІСТИЦІ**

Рецензія на монографію Н.П. Бедзір «Русская постмодернистская проза в восточно- и западнославянском литературном контексте». – Ужгород: Видавництво О. Гаркуші, 2007. – 472 с.

Наукова монографія Н.П. Бедзір є повноцінним дослідженням явища російського постмодернізму в теоретико-літературному, компаративному, історико-літературному аспектах. Новітня парадигма розглядається в широкому контексті постмодерністської європейської літератури, а саме російської, української, чеської, словацької, польської, білоруської. Авторка задалася метою дослідити радикальні зміни в художній літературі, які сталися в епоху постмодернізму, віднаходячи зв'язки постмодерністської художності з культурними надбаннями минулого. І це справедливо, бо, як показують спостереження, нігілістичні тенденції у ставленні до постмодернізму перебільшені, а його деконструктивні стратегії витлумачуються не завжди переконливо.

Попри розмови про кінець постмодернізму як постестетичного феномену, Н.П. Бедзір у монографії це явище розглядає як колосальний каталізатор трансформаційних змін, що сталися в культурах східноєвропейського і західнослов'янського простору на межі ХХ – ХХІ віків. Художню різноманітність постмодернізму авторка продемонструвала в органічних зв'язках із модернізмом, реалізмом, сентименталізмом, бароко. Вона дослідила, що у кожній із національних літератур цей синтез має свої відмінності в поетиці, стилістиці, генології.

Якщо філологічна теоретична думка сучасності більше зайнята пошуком радикальних ідеологічних відмінностей між модернізмом та постмодернізмом, то, натомість, Н.П. Бедзір доводить, що художня близькість обох парадигм безсумнівна. Живильною сферою постмодерністської еkleктики виявилися необароко і неоготика, які проникають у постмодернізм часто крізь призму модерністських ху-

дожних інтерпретацій. Саме в такому форматі їх досліджує авторка монографії.

Отож, зіставлення російського та українського необароко виявляє у цих літературах спільне тяжіння до ренесансних явищ необароковості (космізм, універсализм, поєднання земного і небесного первнів, спричиняє оптимізм і синтез культур тощо). Такі виміри різнять моделі барокового героя постмодерністської прози обох літератур. Авторка пропонує цікаві спостереження та висновки щодо готичних проєкцій в російській та чеській постмодерністській літературах (переважання літературних формотворчих тенденцій в першому випадку та архітектурного, «міського» інтертексту – в другому). Книга занурює читачів у глобальний літературний простір, в якому все виявляється взаємопов'язаним, взаємозалежним, а втрата будь-якої естетичної домінанти відлунує упродовж століть. Монографія подає багатий матеріал, що підтверджує необхідність уважного та неодноразового прочитання позірно простих, але насправді глибоко відрефлексованих художніх постмодерністських творів.

Книга вирізняється тактовним, виваженим підходом до порівняльних студій: кожна з літератур трактується як самодостатня цілісність. Добре, що авторка позбулася популярної ще донедавна «впливології», особливо там і тоді, коли мова заходила про російський, а також «радянський» стандарт культури. Натомість Н.П. Бездір слушно переосмислює слов'янський та національно-конструктивний фактори художньої творчості, які за постмодерністської ситуації деконструюються, оновлюються, утверджуючи форми свого існування у постмодерністських літературних трансформаціях (такою виявляється «слов'янська» модель загальновідомого американського супермена, яку розглянуто у творах польської, російської, чеської словацької прози). У монографії переконливо обґрунтована науково-практична доцільність визначень «східнослов'янський та західнослов'янський постмодернізм», увиразнена їхня відмінність.

Цікавим є те, що в широкому контексті слов'янських літератур розглядається міфопоетична складова постмодерністської прози, зокрема інтерпретація міфу творення, пов'язаного як із усіма архаїчними міфами (Хаосу і Космосу), національними (державотворчими), так і з міфологією ідеологічних та політичних утопій соціалістичного минулого. Дослідження постмодерністського неоміфо-

логізму, поєднаного з традицією пародіювання, уможливило виявлення провідних метажанрових рис квазіісторичного роману, допомогло авторці запропонувати нові інтерпретації феномену книги, які оптимізують історичне минуле та шукають шляхи у майбутнє.

Схвалення заслуговує і той факт, що в українську філологічну науку введено новий художній матеріал (проза понад 60-ти письменників-постмодерністів шести слов'янських літератур), фахово проаналізовано чимало новітніх досліджень у галузі слов'янознавства та теорії постмодернізму. Безперечно, це – вагомий внесок в українську наукову думку.

Звісно, заявлений науковий обшир не під силу одному науковцеві, і це відчувається у скоромовці деяких підрозділів книги (скажімо, можна розширити порівняльну розвідку жіночої слов'янської прози, висновки про своєрідність білоруського постмодернізму). Школа, що метажанр книги-циклу В. Пелевіна не зіставлений з аналогічними явищами в слов'янській постмодерністській літературі, хоча б, наприклад, із «Книгою плачів» М. Закусило, розглянутою в іншому аспекті. Очевидною є потенційність багатьох підрозділів, які варто далі розгортати у глибші дослідження. Н.П. Бедзир і сама бачить свою перспективу, бо пунктирно назвала проблематику, шляхи можливого аналізу і тексти, що їх слід поглиблено розглядати.

Але в цілому не можна заперечити, що новітній літературний процес постає у надскладній динаміці, з урахуванням багатьох класичних і посткласичних чинників, стратегій, культурнофілософських орієнтирів.